

aan de Raad van de gemeente Buren

uw brief van:
uw kenmerk:
ons kenmerk: Z.016518/D.053936
behandeld door: Beleid / L. Huibers
bijlage(n): -
onderwerp: Stand van zaken ontwikkeling Beschermd
Wonen en Maatschappelijke Opvang

Maurik, 17 maart 2020

verzonden: 26 MAART 2020

Geachte heer/mevrouw,

In deze brief nemen we u mee in de ontwikkelingen op het terrein van Beschermd Wonen en Maatschappelijke Opvang. In januari 2018 stelde uw raad het regionale beleidsplan *Samen Dichtbij!* vast en stemde u in met de uitgangspunten en de koers die daarin staat beschreven, voor de periode 2018-2020.

We formuleerden daarin de volgende ambitie: "Iedereen die met of zonder ondersteuning kan en wil gaan wonen of blijven wonen krijgt een passende woning in de eigen woonomgeving of in de omgeving waar de meeste kans op herstel is. Daarbij houden we enerzijds zoveel mogelijk rekening met de draagkracht van dorpen en wijken en anderzijds met de woonbehoefte van mensen, zoals prikkelarm wonen."

Stand van zaken en voortgang

De gemeenten in het Rijk van Nijmegen en Rivierenland werken op dit moment aan een zogenoemd regioplan, een gezamenlijke en nadere uitwerking van het vastgestelde beleidsplan. In dit regioplan maken we keuzes over hoe we Beschermd Wonen in de toekomst vorm en inhoud gaan geven, welke gevolgen dat heeft voor de samenwerking tussen centrumgemeente Nijmegen en Rivierenland en hoe we als Rivierenlandse gemeenten onderling samen zullen werken om onze taken op het terrein van Beschermd Wonen zo goed mogelijk uit te voeren.

We verwachten op dit moment geen besluitvorming van uw raad. De kaders en beleidsmatige uitgangspunten zijn immers reeds in het beleidsplan *Samen Dichtbij!* vastgesteld. We hechten er wel aan om u mee te nemen in het proces. Daarom ontvangen alle gemeenteraden in Rivierenland een brief waarin we de belangrijkste informatie met u delen. Na afronding van het regioplan – bestuurlijk akkoord naar verwachting na de zomer van 2020 – informeren we uw raad opnieuw en is besluitvorming mogelijk wel aan de orde.

1. Beschermd Wonen (en Maatschappelijke Opvang)

Beschermd Wonen en Maatschappelijke Opvang worden vaak in één adem genoemd, omdat het vaak dezelfde doelgroep betreft: mensen met een psychische kwetsbaarheid. Toch is het niet hetzelfde. *Beschermd Wonen* voorziet in de tijdelijke opvang van mensen met ernstig psychosociale en/of psychiatrische aandoeningen, waarbij er 24-uurstoezicht is.

1. Beschermd Wonen (en Maatschappelijke Opvang)

Beschermd Wonen en Maatschappelijke Opvang worden vaak in één adem genoemd, omdat het vaak dezelfde doelgroep betreft: mensen met een psychische kwetsbaarheid. Toch is het niet hetzelfde.

Beschermd Wonen voorziet in de tijdelijke opvang van mensen met ernstig psychosociale en/of psychiatrische aandoeningen, waarbij er 24-uurstoezicht is.

Maatschappelijke Opvang is toegankelijk voor (dreigend) dak- of thuislozen met psychosociale problematiek (crisisopvang) of (ernstige) psychiatrische problematiek, waaronder alcohol- en drugsverslaving. Hieronder vallen de inloopvoorzieningen, dag- en nachtopvang.

Zowel Beschermd Wonen als Maatschappelijke Opvang worden gefinancierd uit de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo). Het gaat daarbij om niet-medische, tijdelijke ondersteuning gericht op herstel en hervatting van de zelfredzaamheid. Langdurige (levenslange) en/of medische zorg wordt gefinancierd uit respectievelijk de Wet langdurige zorg (Wlz) en/of de Zorgverzekeringswet (Zvw).

Decentralisatie

Op dit moment ligt de verantwoordelijkheid voor de uitvoering en financiering van zowel Beschermd Wonen als Maatschappelijke Opvang bij de centrumgemeente Nijmegen. In 2017 besloten het Rijk en de VNG om Beschermd Wonen en Maatschappelijke Opvang te decentraliseren. Daarmee verschuiven de taken van de centrumgemeente naar alle individuele gemeenten in Nederland. Hetzelfde geldt voor de financiële middelen: iedere gemeente krijgt een eigen budget voor Beschermd Wonen.

De aanleiding voor deze decentralisatie is het rapport van de commissie Dannenberg uit 2015¹, waarin zij een toekomstvisie schetst voor Beschermd Wonen. Centraal staat de wens om ook in het Beschermd Wonen de ondersteuning zoveel mogelijk in de eigen omgeving te organiseren. Dat draagt bij aan het maatschappelijk herstel en aan het behouden of vergroten van de participatiemogelijkheden. Hierdoor ontstaat ruimte voor het 'eigen leven', met zingeving, werk en waardevolle (familie-) relaties.

Dat betekent een omslag in denken en handelen. Immers: de doelgroep Beschermd Wonen wordt op dit moment nog vaak (tijdelijk) 'opgenomen' en verblijft veelal in Nijmegen, geclusterd in (grootschalige) complexen. Vaak verlaten ze daarmee hun vertrouwde omgeving en sociale netwerk om daar niet meer terug te keren. In de toekomst willen we mensen (ook) andere mogelijkheden bieden, door opname elders te voorkomen of door een (snelle) terugkeer na opname te vereenvoudigen. We zetten in op:

- *ambulantisering* (zorg thuis)
- *uitstroom* (vanuit de instellingen naar meer zelfstandigheid), en
- het beperken van de *instroom* (voorkomen van opname). Uitgangspunt is dat er altijd voldoende aanbod is, zodat opname mogelijk is wanneer noodzakelijk.

Tijdspad

De decentralisatie van Beschermd Wonen en Maatschappelijke Opvang werd in eerste instantie aangekondigd voor 2021. Inmiddels heeft het Rijk gekozen voor een gefaseerde aanpak. Dat betekent dat de decentralisatie van Beschermd Wonen geleidelijk ingevoerd wordt vanaf 1 januari 2022, met een ingroeipad van 10 jaar². De decentralisatie van de Maatschappelijke Opvang is losgekoppeld van het Beschermd Wonen en in tijd vooruit geschoven. Er is nog geen definitieve datum vastgesteld. Op dit moment gaan we uit van 2026.

¹ Rapport commissie Dannenberg: *Van Beschermd Wonen naar Beschermd Thuis*.

² Momenteel wordt door het Rijk en de VNG gewerkt aan een nieuw financieel verdeelmodel, waarvoor eveneens een ingroeipad gehanteerd zal worden. De centrumgemeenten blijven verantwoordelijk voor bestaande cliënten; nieuwe cliënten vallen vanaf 2022 onder de verantwoordelijkheid van individuele gemeenten.

Samengevat:

Voorlopige tijdlijn (decentralisatie) Beschermd Wonen en Maatschappelijke Opvang	
Jaar	Gebeurtenis
2018	Beleidsplan <i>Samen Dichtbij!</i> regio Rijk van Nijmegen en Rivierenland
2020	Regioplan Beschermd Wonen regio Rijk van Nijmegen en Rivierenland (ook: nadere uitwerking regioplan / maken van afspraken op de schaal van de regio Rivierenland en de individuele gemeenten)
2021	Openstelling Wet Langdurige Zorg (een deel van de huidige doelgroep Beschermd Wonen zal vanwege het langdurige karakter van de zorg uitstromen naar de Wet langdurige zorg (Wlz) en daarmee onder een andere financieringsstroom gaan vallen. Naar schatting gaat het om 30% van de cliënten)
2022	Beschermd Wonen naar individuele gemeenten
2026	Doordecentralisatie Maatschappelijke Opvang
2032	Volledige doordecentralisatie gerealiseerd

2. Regionaal beleidsplan Samen Dichtbij!

Beleidsplan Samen Dichtbij!

In opdracht van de VNG en het ministerie van VWS stelden de gemeenten in regio Rijk van Nijmegen en Rivierenland in 2017 het regionale beleidsplan³ *Samen Dichtbij!* op. In dit beleidsplan staan 25 voorstellen op het gebied van wonen, zorg, werk, participatie en inkomen: een meerjarenplan om de decentralisatie van Beschermd Wonen vorm te geven conform de uitgangspunten van de commissie Dannenberg.

Uitwerking in het Regioplan

Het beleidsplan *Samen Dichtbij!* vormt de kapstok voor de decentralisatie van Beschermd Wonen. Over de daadwerkelijke invulling en uitvoering hiervan maakten we nog geen afspraken. Sinds het najaar van 2019 werken gemeenten daarom aan een zogenoemd regioplan. Daarin leggen we vast wat er nodig is en hoe Rivierenland en de centrumgemeente zich (in de toekomst) tot elkaar verhouden. Ook moeten we afspreken hoe de regiogemeenten onderling willen samenwerken, hoe we de benodigde voorzieningen positioneren en hoe de financiële verdeling tot stand komt.

3. Regioplan

Het regioplan is nog niet klaar. Nadere uitwerking op onderdelen moet uitwijzen welke keuzes praktisch en financieel gezien haalbaar zijn en het meest recht doen aan (de behoefte van) de doelgroep. We willen uw raad wel alvast meenemen in de vijf belangrijkste opgaven, die in het regioplan terug zullen komen.

Opgave 1: afbouw intramurale plekken

Nu zijn er voor Beschermd Wonen veel intramurale plekken, vooral in Nijmegen. De decentralisatie vraagt om *ambulantisering*: zorg thuis. We spreken dan van *Beschermd Thuis*: ambulante begeleiding met 24-uurs bereikbaarheid van zorg. Daarvoor is afbouw van intramurale plekken noodzakelijk. In het beleidsplan *Samen Dichtbij!* benoemen we percentages van 30% (in 2022) en 50% (in 2032). Uitgangspunt is en blijft dat iedereen die intramurale zorg nodig heeft, dat ook krijgt.

Opgave 2: spreiding van voorzieningen

De meeste voorzieningen voor Beschermd Wonen en Maatschappelijke Opvang bevinden zich in (de regio) Nijmegen, ook voor de inwoners van Rivierenland. Alleen in Tiel (en in mindere mate in Culemborg en West Maas en Waal) zijn er (maatschappelijke) opvangvoorzieningen.

³ Vastgesteld door de gemeenteraad van Buren op 30 januari 2018

In het beleidsplan *Samen Dichtbij!* spraken we hierover af dat we Tiel en Nijmegen in principe behouden als centrale locaties voor opvangvoorzieningen.

Voor Beschermd Wonen is het huidige aanbod in Rivierenland (nog) beperkt. In het beleidsplan namen we het voornemen op om het aanbod van zogenoemde tussenvormen (voor mensen die tijdelijk even niet thuis kunnen wonen) uit te breiden. Spreiding over de regio is daarbij een belangrijk aandachtspunt. De verdere invulling daarvan moeten we in de Regio Rivierenland nog vorm geven.

Opgave 3: objectieve indicering

De GGD Gelderland-Zuid is op dit moment verantwoordelijk voor het verstrekken van de indicaties voor Beschermd Wonen. Voor de Maatschappelijke Opvang verloopt dit via de RIBW. In het beleidsplan *Samen Dichtbij!* zetten we (in ieder geval op korte termijn) in op één centrale toegang voor Beschermd Wonen (en Maatschappelijke Opvang). Daarnaast spraken we in het beleidsplan af dat we in Rivierenland een Centraal coördinatiepunt Beschermd Wonen en Maatschappelijke Opvang inrichten. Dat gebeurt ook in de regio Rijk van Nijmegen. Een centrale toegang garandeert een onafhankelijke beoordeling.

Opgave 4: afspraken over verdeling van kosten

Gemeenten moeten gezamenlijk bepalen welke voorzieningen zij nodig hebben / vinden om de taken op het terrein van Beschermd Wonen zo goed mogelijk uit te voeren. Er zijn afspraken nodig over het bekostigen van deze voorzieningen en de verdeling van de kosten over de afzonderlijke gemeenten. Er zijn verschillende mogelijkheden: financiering op basis van solidariteit (vaste bijdrage per gemeente, ongeacht het aantal cliënten), financiering naar rato van daadwerkelijk gebruik, of een combinatie van beide.

Ook over (het beheren van) de budgetten kunnen gemeenten onderling afspraken maken. Anders dan in het verleden krijgen alle gemeenten zelf een budget voor Beschermd Wonen. Ze zijn vrij om dat budget individueel aan te wenden voor de uitvoering van hun taken. Uit efficiency oogpunt en omdat er sprake is van een ingroeipad, zijn ook andere constructies denkbaar, bijvoorbeeld het vullen van een gezamenlijke 'pot' (waarbij één gemeente namens de regio het Beschermd Wonen financiert) of het overhevelen van de budgetten naar de centrumgemeente, die de financiering voorlopig voor zijn rekening blijft nemen.

Opgave 5: goede samenwerkingsafspraken

Een laatste belangrijke opgave is het maken van goede samenwerkingsafspraken. Zowel met centrumgemeente Nijmegen als tussen gemeenten in Rivierenland onderling. In het regioplan maken we keuzes over onder meer: wijze van samenwerking, samenwerkingsstructuur, looptijd en (werk-) afspraken.

4. Uitdagingen

Draagvlak en normalisatie

De decentralisatie van Beschermd Wonen leidt ertoe dat mensen met een psychische kwetsbaarheid zoveel mogelijk gewoon in de samenleving blijven. Ze worden niet meer of slechts kort opgenomen. Vaak blijven ze gewoon thuis wonen, met ondersteuning op verschillende levensgebieden. En met extra inzet van wijkteams, consulenten werk & inkomen en andere zorg- en welzijnsorganisaties in het lokale veld.

Dit kan leiden tot maatschappelijke onrust of zelfs tot eventuele overlast en incidenten. De aanwezigheid van mensen met een psychische kwetsbaarheid vraagt enerzijds om tijd, zodat mensen kunnen 'wennen' aan de nieuwe situatie en anderzijds om een goed ingerichte lokale (en regionale) zorgstructuur, zodat er snel geschakeld kan worden wanneer dat nodig is. Daarnaast is het belangrijk om oog te hebben voor draagkracht en spreiding: geografische spreiding over de verschillende kernen, voorkomen van concentraties van problemen etc.

Beschikbaarheid woningen en bijzondere woonvormen

De decentralisatie van Beschermd Wonen zorgt voor uitstroom uit bestaande instellingen (als gevolg van de afbouw van intramurale bedden). Het is nodig om regionale afspraken te maken over het huisvestingsvraagstuk. Tussen gemeenten, maar ook met woningcorporaties. Het gaat om het aanbod van voldoende betaalbare huurwoningen, maar ook om afspraken over bijvoorbeeld doorstroming / mutaties, beschikbaarheid, concentratie en spreiding van woningen en doelgroepen en locaties die geschikt zijn (te maken). Daarnaast is het belangrijk om te onderzoeken óf en zo ja welke nieuwe (woon-) concepten en aanvullende maatregelen nodig zijn om onze taken op het terrein van Beschermd Wonen zo goed mogelijk uit te voeren.

Financiën

Nu gaan alle financiële middelen voor Beschermd Wonen rechtstreeks naar de centrumgemeente, maar dat gaat veranderen. In de periode 2022-2032 krijgen de individuele gemeenten stapsgewijs (10% per jaar) deze middelen. Op dit moment is nog niet bekend om hoeveel geld het gaat en daarmee ook niet of de voorgenomen plannen financieel haalbaar zijn. Het is wel bekend dat er voor Beschermd Wonen een nieuw (objectief) verdeelmodel komt, op basis van inwoneraantallen. En dus niet op basis van historisch gebruik (zorginstellingen en cliënten). Voor onze regio Rijk Nijmegen en Rivierenland is dat naar verwachting niet gunstig, vanwege de relatief hoge concentratie aan voorzieningen. De openstelling van de Wlz, waardoor naar schatting zo'n 30% van de huidige cliënten van Beschermd Wonen onder een andere financieringsstroom gaat vallen, heeft naar verwachting wel een gunstig effect.

5. Vervolg

Ontwikkeling regioplan

De gepresenteerde opgaven en uitdagingen werken we in de komende maanden nader uit in het regioplan. We maken de verschillende scenario's met bijbehorende consequenties, eventuele onzekerheden en risico's inzichtelijk. Het regioplan wordt na de zomer 2020 (verwachting: september) voorgelegd aan alle colleges. Daarna zal het ter kennisname en, waar nodig, ter besluitvorming worden aangeboden aan de gemeenteraden.

Medio 2020 willen we starten we met de uitvoering van enkele onderdelen uit het regioplan:: de op-richting van een samenwerkingsstructuur, contractering van partijen voor de indicering, onderzoek naar haalbaarheid van uitbreiding/realisatie van (nieuwe) locaties, et cetera. Maatschappelijke Opvang blijft voorlopig een taak van de centrumgemeenten. Hier ondernemen we voorlopig dus geen actie op. Eind 2020 informeren we uw raad door middel van een informatiebrief opnieuw over de stand van zaken rondom de uitvoering van het regioplan.

Landelijke ontwikkelingen

In het voorjaar van 2020 verwachten alle gemeenten een eerste bekendmaking van de hoogte van de rijksbijdrage voor de uitvoering van Beschermd Wonen. Hetzelfde geldt voor het nieuwe verdeelmodel en het ingroeipad dat daarbij hoort. In het najaar van 2020 voorzien we een besluit over de randvoorwaarden. Ook een besluit over de wijze waarop de Wlz wordt opengesteld voor de doelgroep van Beschermd Wonen en de (financiële) gevolgen daarvan verwachten we in de tweede helft van 2020.

Met vriendelijke groet,

Burgemeester en wethouders van Buren,

de Secretaris

M. van Dalen MSc.

de Burgemeester

J.A. de Boer MSc.

Bijlage: aanvullende informatie

Over de doelgroep

Waar het Beschermd Wonen betreft, telt de regio Gelderland-Zuid gemiddeld over het jaar verdeeld ongeveer 1.150 cliënten, verdeeld over 640 plekken. Jaarlijks zijn er circa 1.000 aanmeldingen (nieuw en herbeoordeling). Van alle cliënten is 70% man en 30% vrouw. De grootste groepen bevinden zich in de leeftijdscategorieën 50-59 jaar en 18-23 jaar.

Als het gaat om Maatschappelijke Opvang telt de regio Gelderland-Zuid gemiddeld 480 daklozen, merendeel mannen in leeftijdscategorie 30-39 jaar. Het aantal daklozen als gevolg van de economische conjunctuur neemt toe, alsmede de groep met een licht verstandelijk beperking in combinatie met andere problematiek.

Huidige voorzieningen / locaties

Van de 640 plekken Beschermd Wonen bevindt 68% zich in Nijmegen. De belangrijkste voorzieningen zijn:

- de Hulsen
- NunNN (Nachtopvang uit Noodzaak Nijmegen)
- Crisisopvang
- MFC (extra beveiligd)
- Vince (Beschermd Wonen-nacht-en crisisopvang 17-23 jaar)

In Rivierenland zijn de belangrijkste voorzieningen / locaties:

- de Kwelkade in Tiel (dag-nacht-24 uursopvang)
- Dagopvang Iriszorg in Tiel
- Thuis voor Nu in Tiel (BW 18-30 jaar)
- de Tussenvoorziening in Culemborg

Naast fysieke voorzieningen is er binnen de OGGZ (openbare geestelijke gezondheidszorg) een Meldpunt Bijzondere Zorg / Team Bemoezorg en zijn er diverse inlooppunten verspreid over de regio. Vanuit het verslavingsbeleid zijn er methadonverstrekkingen (bij apotheek en MFC), gebruiksruidtes, een medische heroïne- unit en een preventiebeleid (voorlichting, vooral gericht op jongeren).

Gemiddelde kosten per voorziening per cliënt per jaar

• Beschermd Wonen intramuraal (ZIN*)	€ 63.000
• Beschermd Wonen ambulant (ZIN*)	€ 25.000
• Beschermd Wonen PGB**	€ 45.000
• Maatschappelijke Opvang (nachtopvang)***	€ 7.900
• Maatschappelijke Opvang (24-uursopvang)***	€ 14.200
• Tussenvoorziening individuele plek	€ 20.000
• Tussenvoorziening gezinsplek	€ 25.000

* *Zorg In Natura*

** *Wooncomponent wordt door aanbieders verzorgd*

*** *Exclusief zorgcomponenten*